

V JORNADA MUNDIAL DELS POBRES

«De pobres, en teniu sempre amb vosaltres» (Mc 14, 7)

CELEBRACIÓ DIOCESANA
13 de novembre de 2021 a les 17h.
Parròquia de Sant Agustí, de Barcelona

Església Arxidiocesana
de Barcelona

CELEBRACIÓ DIOCESANA DE LA V JORNADA MUNDIAL DELS POBRES

13 de novembre de 2021,
parròquia de Sant Agustí

Benvinguda

- Cant d'entrada
- Paraules de benvinguda i introducció inicial

Pregària

- Lectura de les Benaurances
- Introducció teològica
- Esperança
- Acompanyament
- Confiança en si mateix
- Resiliència
- Pau
- Gratuïtat
- Compromís
- Encesa de ciris
- Pregària final

Comiat

- Paraules de comiat
- Cant final

Xocolatada

MISSATGE DEL PAPA FRANCESC V JORNADA MUNDIAL DELS POBRES

*Diumenge XXXIII del Temps Ordinari
14 de novembre de 2021*

« DE POBRES, EN TENIU SEMPRE AMB VOSALTRES » (Mc 14,7)

1. «De pobres, en teniu sempre amb vosaltres» (Mc 14,7). Jesús va pronunciar aquestes paraules en el context d'un àpat a Betània, a casa d'un tal Simó, anomenat «el leprós», uns dies abans de la Pasqua. Segons narra l'evangelista, una dona va entrar amb una ampolla d'alabastre plena d'un perfum molt valuós i la va buidar sobre el cap de Jesús. Aquest gest va suscitar una gran sorpresa i va provocar dues interpretacions diferents.

La primera va ser la indignació d'alguns dels presents, inclosos els deixebles, que, considerant el valor del perfum —uns 300 denaris, equivalents al salari anual d'un obrer— van pensar que hauria estat millor vendre'l i donar als pobres el que s'hagués recaptat. Segons l'Evangeli de Joan, va ser Judes qui es va fer intèrpret d'aquesta opinió: «Per què no venien aquest perfum per tres-cents denaris i donaven els diners als pobres?» I l'evangelista assenyala: «Això ho va dir no perquè s'interessés pels pobres, sinó perquè era un lladre i, com que tenia la bossa dels diners, robava el que hi tiraven» (12,5-6). No és casualitat que aquesta dura crítica surti de la boca del traïdor, és la prova que els qui no reconeixen els pobres traeixen l'ensenyament de Jesús i no poden ser els seus deixebles. Referent a això, recordem les paraules contundents d'Orígenes: «Judes semblava que es preocupava pels pobres [...]. Si ara encara hi hagués algú que tingués la bossa de l'Església i parlés a favor dels pobres com Judes, però després prengués el que hi posessin a dins, aleshores que tingui la seva part com Judes» (Comentari a l'Evangeli de Mateu, XI, 9).

La segona interpretació la va donar Jesús i permet captar el sentit profund del gest realitzat per la dona. Ell va dir: «Deixeu-la! Per què la molesteu? Ha fet amb mi una bona acció» (Mc 14,6). Jesús sabia que la seva mort era a prop i va veure en aquest gest l'anticipació de la unció del seu cos sense vida abans de ser dipositat en el sepulcre. Aquesta visió va més enllà de qualsevol expectativa dels comensals. Jesús els recorda que el primer pobre és ell, el més pobre entre els pobres, perquè els representa a tots. I és també en nom dels pobres, de les persones soles, marginades i discriminades, que el Fill de Déu va acceptar el gest d'aquella dona. Ella, amb la seva sensibilitat femenina, va demostrar ser l'única que va comprendre l'estat d'ànim del Senyor. Aquesta dona anònima, destinada potser per això a representar tot l'univers femení que al llarg dels segles no tindrà veu i

patirà violència, va inaugurar la significativa presència de les dones que participen en el moment culminant de la vida de Crist: la seva crucifixió, mort i sepultura, i la seva aparició com a Ressuscitat. Les dones, sovint discriminades i mantingudes al marge dels llocs de responsabilitat, a les pàgines dels Evangelis són, en canvi, protagonistes en la història de la revelació. I és eloqüent l'expressió final de Jesús, que va associar aquesta dona a la gran missió evangelitzadora: «En veritat us dic que, quan l'evangeli serà anunciat per tot el món, també recordaran aquesta dona i explicaran això que ha fet» (Mc 14,9).

2. Aquesta forta «empatia» entre Jesús i la dona, i la manera com ell va interpretar la seva unció, en contrast amb la visió escandalitzada de Judes i altres, obre un camí fecund de reflexió sobre el vincle inseparable que hi ha entre Jesús, els pobres i l'anunci de l'Evangeli.

El rostre de Déu que ell revela, de fet, és el d'un Pare per als pobres i proper als pobres. Tota l'obra de Jesús afirma que la pobresa no és fruit de la fatalitat, sinó un signe concret de la seva presència entre nosaltres. No el trobem quan i on voldríem, sinó que el reconeixem en la vida dels pobres, en el seu sofriment i indignació, en les condicions a vegades inhumanes en què es veuen obligats a viure. No em canso de repetir que els pobres són veritables evangelitzadors perquè van ser els primers a ser evangelitzats i cridats a compartir la benaurança del Senyor i el seu Regne (cf. Mt 5,3).

Els pobres de qualsevol condició i de qualsevol latitud ens evangelitzen, perquè ens permeten redescobrir de manera sempre nova els trets més genuïns del rostre del Pare. «Els tenen molt per ensenyar-nos. A més de participar del *sensus fidei*, en els seus dolors coneixen el Crist sofrent. És necessari que tots ens deixem evangelitzar per ells. La nova evangelització és una invitació a reconèixer la força salvadora de les seves vides i a posar-los al bell mig del camí de l'Església. Som cridats a descobrir Crist en ells, a prestar-los la nostra veu en les seves causes, però també a ser els seus amics, a escoltar-los, a interpretar-los i a recollir la misteriosa saviesa que Déu vol comunicar-nos a través d'ells. El nostre compromís no consisteix exclusivament en accions o en programes de promoció i assistència; allò que l'Esperit mobilitza no és un excés d'activisme, sinó abans que res una atenció posada en l'altre “considerant-lo com un amb si mateix”. Aquesta atenció amant és l'inici d'una veritable preocupació per la seva persona, a partir de la qual vull cercar efectivament el seu bé» (Exhort. ap. *Evangelii gaudium*, 198-199).

3. Jesús no sols està de part dels pobres, sinó que comparteix amb ells la mateixa sort. Aquesta és una lliçó important també per als seus deixebles de tots els temps. Les seves paraules «de pobres, en teniu sempre amb vosaltres» també indiquen que la seva presència enmig nostre és constant, però que no ha de conduir-nos a una habitud que es converteixi en indiferència, sinó a involucrar-nos en una compartició de vida que no admet delegacions. Els pobres no són persones «externes» a la comunitat, sinó germans i germanes amb els quals compartir el sofriment per alleujar el seu malestar i marginació, per a

retornar-los la dignitat perduda i assegurar-los la necessària inclusió social. Per altra banda, és conegut que una obra de beneficència pressuposa un benefactor i un beneficiat, mentre que la compartició genera fraternitat. L'almoïna és ocasional, mentre que la compartició és duradora. La primera corre el risc de gratificar qui la realitza i humiliar qui la rep; la segona reforça la solidaritat i fixa les bases necessàries per tal d'assolir la justícia. En definitiva, els creients, quan volen veure i palpar Jesús en persona, saben on dirigir-se, els pobres són sagrament de Crist, representen la seva persona i remetent a ell.

Tenim molts exemples de sants i santes que han fet de la compartició amb els pobres el seu projecte de vida. Penso, entre altres, en el pare Damià de Veuster, sant apòstol dels leprosos. Amb gran generositat va respondre a la crida d'anar a l'illa de Molokai, convertida en un gueto accessible només per als leprosos, per a viure i morir amb ells. Es va posar mans a l'obra i va fer tot el possible perquè la vida d'aquells pobres, malalts i marginats, reduïts a l'extrema degradació, fos digna de ser viscuda. Es va fer metge i infermer, sense prendre en consideració els riscos que corria, i en aquella «colònia de mort», com era anomenada l'illa, va portar-hi la llum de l'amor. La lepra el va afectar també a ell, signe d'una compartició total amb els germans i germanes pels quals havia donat la vida. El seu testimoni és molt actual en els nostres dies, marcats per la pandèmia de coronavirus. La gràcia de Déu actua certament en el cor de molts que, sense destacar, es desgasten pels més pobres en una concreta compartició.

4. Necessitem, doncs, adherir-nos amb plena convicció a la invitació del Senyor: «Convertiu-vos i creieu en la bona nova» (*Mt* 1,15). Aquesta conversió consisteix, en primer lloc, a obrir el nostre cor per a reconèixer les múltiples expressions de la pobresa i manifestar el Regne de Déu mitjançant un estil de vida coherent amb la fe que professem. Sovint els pobres són considerats com persones separades, com una categoria que requereix un particular servei caritatiu. Seguir Jesús implica, en aquest sentit, un canvi de mentalitat, és a dir, acollir el repte de compartir i participar. Convertir-nos en els seus deixebles implica l'opció de no acumular tresors a la terra, que donen la il·lusió d'una seguretat en realitat fràgil i efímera. Per contra, requereix la disponibilitat per alliberar-se de qualsevol vincle que impedeixi assolir la veritable felicitat i benaurança, per a reconèixer el que és durador i que no pot ser destruït per res ni per ningú (cf. *Mt* 6,19-20).

L'ensenyament de Jesús també en aquest cas va a contracorrent, perquè promet el que només els ulls de la fe poden veure i experimentar amb absoluta certesa: «I tothom qui pel meu nom hagi deixat cases, germans, germanes, pare, mare, fills o camps, en rebrà cent vegades més i posseirà la vida eterna» (*Mt* 19,29). Si no s'escull convertir-se en pobres de les riqueses efímeres, del poder mundà i de la vanaglòria, mai no es podrà donar la vida per amor; es viurà una existència fragmentària, plena de bons propòsits, però ineficaç per a transformar el món. Es tracta, per tant, d'obrir-se amb decisió a la gràcia de Crist, que pot fer-nos testimonis de la seva caritat sense límits i retornar credibilitat a la nostra presència en el món.

5. L'Evangeli de Crist impulsa a estar especialment atents als pobres i demana reconèixer les múltiples formes de desordre moral i social que generen sempre noves formes de pobresa. Sembla que s'està imposant la idea que els pobres no sols són responsables de la seva condició, sinó que constitueixen una càrrega intolerable per a un sistema econòmic que posa en el centre els interessos d'algunes categories privilegiades. Un mercat que ignora o selecciona els principis ètics crea condicions inhumanes que s'abatent sobre les persones que ja viuen en condicions precàries. S'assisteix així a la creació de trampes sempre noves d'indigència i exclusió, produïdes per actors econòmics i financers sense escrúpols, mancats de sentit humanitari i de responsabilitat social.

L'any passat, a més, es va afegir una altra plaga que va produir ulteriorment més pobres: la pandèmia, la qual continua trucant a les portes de milions de persones i, quan no porta amb ella mateixa el sofriment i la mort, és de totes maneres portadora de pobresa. Els pobres han augmentat desproporcionadament i, per desgràcia, continuaran augmentant en els propers mesos. Alguns països, a causa de la pandèmia, estan patint gravíssimes conseqüències, de manera que les persones més vulnerables estan privades dels béns de primera necessitat. Les llargues files enfront dels menjadors per als pobres són el signe tangible d'aquest deteriorament. Una mirada atenta exigeix que es trobin les solucions més adequades per a combatre el virus a nivell mundial, sense apuntar a interessos partidistes. En particular, és urgent donar respostes concretes als qui pateixen la desocupació, que colpeja dramàticament molts pares de família, dones i joves. La solidaritat social i la generositat de la qual moltes persones són capaces, gràcies a Déu, unides a projectes de promoció humana a llarg termini, estan aportant i aportaran una contribució molt important en aquesta conjuntura.

6. Això no obstant, resta obert l'interrogant, que no és obvi en absolut: com és possible donar una solució tangible als milions de pobres que sovint només troben indiferència, o fins i tot enuig, com a resposta? Quin camí de justícia s'ha de recórrer perquè se superin les desigualtats socials i es restableixi la dignitat humana, moltes vegades trepitjada? Un estil de vida individualista és còmplice en la generació de pobresa, i sovint descarrega damunt els pobres tota la responsabilitat de la seva condició. Això no obstant, la pobresa no és fruit del destí sinó conseqüència de l'egoisme. Per tant, és decisiu donar vida a processos de desenvolupament en els quals es valorin les capacitats de tots, perquè la complementarietat de les competències i la diversitat de les funcions donin lloc a un recurs comú de participació. Hi ha moltes pobreses dels «rics» que podrien ser guardades per la riquesa dels «pobres», si només es trobessin i es coneguessin! Ningú no és tan pobre que no pugui donar quelcom de si mateix en la reciprocitat. Els pobres no poden ser només els que reben; cal posar-los en condicions de poder donar, perquè saben bé com poden correspondre. Quants exemples de compartició hi ha davant dels nostres ulls! Els pobres ens ensenyen sovint la solidaritat i la compartició. És cert, són persones a les quals

els manca alguna cosa, sovint els manquen moltes coses i fins i tot el més necessari, però no els manca tot, perquè conserven la dignitat de fills de Déu que res ni ningú no els pot prendre.

7. Per això es requereix un enfocament diferent de la pobresa. És un repte que els governs i les institucions mundials han d'afrontar amb un model social previsor, capaç de respondre a les noves formes de pobresa que afecten el món i que marcaran les properes dècades de manera decisiva. Si es margina els pobres com si fossin els culpables de la seva condició, aleshores el concepte mateix de democràcia es posa en crisi i tota política social es converteix en fracàs. Amb gran humilitat hauríem de confessar que pel que fa als pobres som sovint incompetents. Es parla d'ells en abstracte, ens aturem en les estadístiques i es pensa a provocar commoció amb algun documental. La pobresa, per contra, hauria de suscitar una planificació creativa, que permeti augmentar la llibertat efectiva per a poder realitzar l'existència amb les capacitats pròpies de cada persona. Pensar que la llibertat es concedeix i incrementa per la possessió de diners és una il·lusió de la qual cal allunyar-se. Servir eficaçment els pobres impulsa a l'acció i permet trobar els mitjans més adequats per aixecar i promoure aquesta part de la humanitat, massa vegades anònima i sense veu, però que té impresa en ella mateixa el rostre del Salvador que demana ajuda.

8. «De pobres, en tindreu sempre amb vosaltres» (*Mt* 14,7). És una invitació a no perdre mai de vista l'oportunitat que se'ns ofereix de fer el bé. En el fons es pot entreveure l'antic manament bíblic: «Quan en una de les ciutats del país que el Senyor, el teu Déu, et dona, hi hagi un pobre entre els teus germans, no endureixis el cor, no tanquis la mà al teu germà pobre. Obre-li la mà i presta-li generosament tot el que li faci falta. [...] Dona-li generosament i no a contracor. Així el Senyor, el teu Déu, et beneirà en tots els teus treballs i en tot el que emprenguis. Mai no faltaran pobres en el país» (*Dt* 15.7-8.10-11). L'apòstol Pau se situa en la mateixa línia quan exhorta els cristians de les seves comunitats a socórrer els pobres de la primera comunitat de Jerusalem i a fer-ho «no de mala gana ni per força, perquè Déu estima el qui dona amb alegria» (*2Co* 9,7). No es tracta d'alleugerir la nostra consciència donant alguna almoïna, sinó més aviat de contrastar la cultura de la indiferència i la injustícia amb què tractem els pobres.

En aquest context també és bo recordar les paraules de sant Joan Crisòstom: «El qui és generós no ha de demanar comptes de la conducta, sinó només millorar la condició de pobresa i satisfer la necessitat. El pobre només té una defensa: la seva pobresa i la condició de necessitat en què es troba. No li demanis res més; però encara que fos l'home més malvat del món, si li falta l'aliment necessari, alliberem-lo de la fam. [...] L'home misericordiós és un port per a qui està en necessitat: el port acull i allibera del perill a tots els naufragis; ja siguin malvats, bons, o siguin com siguin aquells que es trobin en perill, el port els protegeix dins la seva cala. Per tant, també tu, quan vegis en terra un home que ha patit el naufragi de la pobresa, no jutgis, no

demanis comptes de la seva conducta, sinó allibera'l de la desgràcia» (Discursos sobre el pobre Llätzer, II, 5).

9. És important que s'augmenti la sensibilitat per a comprendre les necessitats dels pobres, sempre en moviment com ho són les condicions de vida. De fet, avui, a les zones econòmicament més desenvolupades del món, s'està menys disposat que en el passat a enfrontar-se a la pobresa. L'estat de relatiu benestar al qual s'està acostumat fa més difícil acceptar sacrificis i privacions. S'és capaç de tot, per tal de no perdre el que ha estat fruit d'una conquesta fàcil. Així, es cau en formes de rancúnia, de nerviosisme espasmòdic, de reivindicacions que porten a la por, a l'angoixa i, en alguns casos, a la violència. No és aquest, el criteri sobre el qual construir el futur; amb tot, però, aquestes també són formes de pobresa de les quals no es pot apartar la mirada. Hem d'estar oberts a llegir els signes dels temps que expressen noves modalitats per a ser evangelitzadors en el món contemporani. L'ajuda immediata per a satisfer les necessitats dels pobres no ha d'impedir-nos ser previsors a l'hora de posar en pràctica nous signes de l'amor i de la caritat cristiana com a resposta a les noves formes de pobresa que experimenta la humanitat d'avui.

Desitjo que la Jornada Mundial dels Pobres, que arriba a la cinquena edició, arrelhi cada vegada més en les nostres Esglésies locals i s'obri a un moviment d'evangelització que en primera instància surti a l'encontre dels pobres, allí on siguin. No podem esperar que truquin a la nostra porta, és urgent que anem nosaltres a trobar-los a casa seva, als hospitals i a les residències assistencials, als carrers i als racons foscos on a vegades s'amaguen, als centres de refugi i acolliment... És important entendre com se senten, què senten i quins desitjos tenen en el cor. Fem nostres les urgents paraules de Primo Mazzolari: «Voldria demanar-los que no em preguntin si hi ha pobres, qui són i quants són, perquè em fa por que aquestes preguntes no siguin una distracció o el pretext per apartar-se d'una indicació precisa de la consciència i del cor. [...] Mai no he comptat els pobres, perquè no es poden comptar: als pobres se'ls abraça, no se'ls compta» (*Adesso*, n. 7, 15 d'abril de 1949). Els pobres són enmig nostre. Com en seria, d'evangèlic, que poguéssim dir amb tota certesa: també nosaltres som pobres, perquè només així aconseguirem reconèixer-los realment i fer-los part de la nostra vida i instruments de salvació.

*Roma, Sant Joan del Laterà, 13 de juny de 2021,
Memòria litúrgica de sant Antoni de Pàdua*

Francesc

**Església Arxidiocesana
de Barcelona**

Iglesia Archidiecésana
de Barcelona

CELEBRACIÓ DIOCESANA DE LA V JORNADA MUNDIAL DELS POBRES

13 de novembre de 2021,
parròquia de Sant Agustí

Bienvenida

- Canto de entrada
- Palabras de bienvenida e introducción inicial

Oración

- Lectura de las Bienaventuranzas
- Introducción teológica
- Esperanza
- Acompañamiento
- Confianza en uno mismo
- Resiliencia
- Paz
- Gratuidad
- Compromiso
- Encendido de velas
- Oración final

Despedida

- Palabras de despedida
- Canto final

Chocolate gratuito y para todos los asistentes

MENSAJE DEL PAPA FRANCISCO V JORNADA MUNDIAL DE LOS POBRES

*Domingo XXXIII del Tiempo Ordinario
14 de noviembre de 2021*

«A LOS POBRES LOS TIENEN SIEMPRE CON USTEDES» (Mc 14,7)

1. «A los pobres los tienen siempre con ustedes» (Mc 14,7). Jesús pronunció estas palabras en el contexto de una comida en Betania, en casa de un tal Simón, llamado “el leproso”, unos días antes de la Pascua. Según narra el evangelista, una mujer entró con un frasco de alabastro lleno de un perfume muy valioso y lo derramó sobre la cabeza de Jesús. Ese gesto suscitó gran asombro y dio lugar a dos interpretaciones diversas.

La primera fue la indignación de algunos de los presentes, entre ellos los discípulos que, considerando el valor del perfume —unos 300 denarios, equivalentes al salario anual de un obrero— pensaron que habría sido mejor venderlo y dar lo recaudado a los pobres. Según el Evangelio de Juan, fue Judas quien se hizo intérprete de esta opinión: «¿Por qué no se ha vendido este perfume por trescientos denarios para darlos a los pobres?». Y el evangelista señala: «Esto no lo dijo porque le importaran los pobres, sino porque era ladrón y, como tenía la bolsa del dinero en común, robaba de lo que echaban en ella» (12,5-6). No es casualidad que esta dura crítica salga de la boca del traidor, es la prueba de que quienes no reconocen a los pobres traicionan la enseñanza de Jesús y no pueden ser sus discípulos. A este respecto, recordamos las contundentes palabras de Orígenes: «Judas parecía preocuparse por los pobres [...]. Si ahora todavía hay alguien que tiene la bolsa de la Iglesia y habla a favor de los pobres como Judas, pero luego toma lo que ponen dentro, entonces, que tenga su parte junto a Judas» (*Comentario al Evangelio de Mateo*, XI, 9).

La segunda interpretación la dio el propio Jesús y permite captar el sentido profundo del gesto realizado por la mujer. Él dijo: «¡Déjenla! ¿Por qué la molestan? Ha hecho una obra buena conmigo» (Mc 14,6). Jesús sabía que su muerte estaba cercana y vio en ese gesto la anticipación de la unción de su cuerpo sin vida antes de ser depuesto en el sepulcro. Esta visión va más allá de cualquier expectativa de los comensales. Jesús les recuerda que el primer pobre es Él, el más pobre entre los pobres, porque los representa a todos. Y es también en nombre de los pobres, de las personas solas, marginadas y discriminadas, que el Hijo de Dios aceptó el gesto de aquella mujer. Ella, con su sensibilidad femenina, demostró ser la única que comprendió el estado de ánimo del Señor.

Esta mujer anónima, destinada quizá por esto a representar a todo el universo femenino que a lo largo de los siglos no tendrá voz y sufrirá violencia, inauguró la significativa presencia de las mujeres que participan en el momento culminante de la vida de Cristo: su crucifixión, muerte y sepultura, y su aparición como Resucitado. Las mujeres, tan a menudo discriminadas y mantenidas al margen de los puestos de responsabilidad, en las páginas de los Evangelios son, en cambio, protagonistas en la historia de la revelación. Y es elocuente la expresión final de Jesús, que asoció a esta mujer a la gran misión evangelizadora: «Les aseguro que, para honrar su memoria, en cualquier parte del mundo donde se proclame la Buena Noticia se contará lo que ella acaba de hacer conmigo» (*Mc* 14,9).

2. Esta fuerte “empatía” entre Jesús y la mujer, y el modo en que Él interpretó su unción, en contraste con la visión escandalizada de Judas y de los otros, abre un camino fecundo de reflexión sobre el vínculo inseparable que hay entre Jesús, los pobres y el anuncio del Evangelio.

El rostro de Dios que Él revela, de hecho, es el de un Padre para los pobres y cercano a los pobres. Toda la obra de Jesús afirma que la pobreza no es fruto de la fatalidad, sino un signo concreto de su presencia entre nosotros. No lo encontramos cuando y donde quisiéramos, sino que lo reconocemos en la vida de los pobres, en su sufrimiento e indigencia, en las condiciones a veces inhumanas en las que se ven obligados a vivir. No me canso de repetir que los pobres son verdaderos evangelizadores porque fueron los primeros en ser evangelizados y llamados a compartir la bienaventuranza del Señor y su Reino (cf. *Mt* 5,3).

Los pobres de cualquier condición y de cualquier latitud nos evangelizan, porque nos permiten redescubrir de manera siempre nueva los rasgos más genuinos del rostro del Padre. «Ellos tienen mucho que enseñarnos. Además de participar del *sensus fidei*, en sus propios dolores conocen al Cristo sufriente. Es necesario que todos nos dejemos evangelizar por ellos. La nueva evangelización es una invitación a reconocer la fuerza salvífica de sus vidas y a ponerlos en el centro del camino de la Iglesia. Estamos llamados a descubrir a Cristo en ellos, a prestarles nuestra voz en sus causas, pero también a ser sus amigos, a escucharlos, a interpretarlos y a recoger la misteriosa sabiduría que Dios quiere comunicarnos a través de ellos. Nuestro compromiso no consiste exclusivamente en acciones o en programas de promoción y asistencia; lo que el Espíritu moviliza no es un desborde activista, sino ante todo una atención puesta en el otro “considerándolo como uno consigo”. Esta atención amante es el inicio de una verdadera preocupación por su persona, a partir de la cual deseo buscar efectivamente su bien» (Exhort. ap. *Evangelii gaudium*, 198-199).

3. Jesús no sólo está de parte de los pobres, sino que comparte con ellos la misma suerte. Esta es una importante lección también para sus discípulos de todos los tiempos. Sus palabras «a los pobres los tienen siempre con ustedes» también indican que su presencia en medio de nosotros es constante, pero que no debe conducirnos a un acostumbramiento que se convierta en indiferencia, sino a involucrarnos en un compartir la vida que no admite delegaciones. Los pobres no son personas “externas” a la comunidad, sino hermanos y hermanas con los cuales compartir el sufrimiento para aliviar su malestar y marginación, para devolverles la dignidad perdida y asegurarles la necesaria inclusión social. Por otra parte, se sabe que una obra de beneficencia presupone un benefactor y un beneficiado, mientras que el compartir genera fraternidad. La limosna es ocasional, mientras que el compartir es duradero. La primera corre el riesgo de gratificar a quien la realiza y humillar a quien la recibe; el segundo refuerza la solidaridad y sienta las bases necesarias para alcanzar la justicia. En definitiva, los creyentes, cuando quieren ver y palpar a Jesús en persona, saben a dónde dirigirse, los pobres son sacramento de Cristo, representan su persona y remiten a él.

Tenemos muchos ejemplos de santos y santas que han hecho del compartir con los pobres su proyecto de vida. Pienso, entre otros, en el padre Damián de Veuster, santo apóstol de los leproso. Con gran generosidad respondió a la llamada de ir a la isla de Molokai, convertida en un gueto accesible sólo a los leproso, para vivir y morir con ellos. Puso manos a la obra e hizo todo lo posible para que la vida de esos pobres, enfermos y marginados, reducidos a la extrema degradación, fuera digna de ser vivida. Se hizo médico y enfermero, sin reparar en los riesgos que corría, y llevó la luz del amor a esa “colonia de muerte”, como era llamada la isla. La lepra lo afectó también a él, signo de un compartir total con los hermanos y hermanas por los que había dado la vida. Su testimonio es muy actual en nuestros días, marcados por la pandemia de coronavirus. La gracia de Dios actúa ciertamente en el corazón de muchos que, sin aparecer, se gastan por los más pobres en un concreto compartir.

4. Necesitamos, pues, adherirnos con plena convicción a la invitación del Señor: «Convértanse y crean en la Buena Noticia» (*Mt* 1,15). Esta conversión consiste, en primer lugar, en abrir nuestro corazón para reconocer las múltiples expresiones de la pobreza y en manifestar el Reino de Dios mediante un estilo de vida coherente con la fe que profesamos. A menudo los pobres son considerados como personas separadas, como una categoría que requiere un particular servicio caritativo. Seguir a Jesús implica, en este sentido, un cambio de mentalidad, es decir, acoger el reto de compartir y participar. Convertirnos en sus discípulos implica la opción de no acumular tesoros en la tierra, que dan la ilusión de una seguridad en realidad frágil y efímera. Por el contrario, requiere la disponibilidad para liberarse de todo vínculo que impida alcanzar la verdadera felicidad y bienaventuranza, para reconocer lo que es duradero y que no puede ser destruido por nada ni por nadie (cf. *Mt* 6,19-20).

La enseñanza de Jesús también en este caso va a contracorriente, porque promete lo que sólo los ojos de la fe pueden ver y experimentar con absoluta certeza: «Y todo el que deje casas, hermanos, hermanas, padre, madre, hijos o campos por mi causa, recibirá cien veces más y heredará la vida eterna» (Mt 19,29). Si no se elige convertirse en pobres de las riquezas efímeras, del poder mundano y de la vanagloria, nunca se podrá dar la vida por amor; se vivirá una existencia fragmentaria, llena de buenos propósitos, pero ineficaz para transformar el mundo. Se trata, por tanto, de abrirse con decisión a la gracia de Cristo, que puede hacernos testigos de su caridad sin límites y devolverle credibilidad a nuestra presencia en el mundo.

5. El Evangelio de Cristo impulsa a estar especialmente atentos a los pobres y pide reconocer las múltiples y demasiadas formas de desorden moral y social que generan siempre nuevas formas de pobreza. Parece que se está imponiendo la idea de que los pobres no sólo son responsables de su condición, sino que constituyen una carga intolerable para un sistema económico que pone en el centro los intereses de algunas categorías privilegiadas. Un mercado que ignora o selecciona los principios éticos crea condiciones inhumanas que se abaten sobre las personas que ya viven en condiciones precarias. Se asiste así a la creación de trampas siempre nuevas de indigencia y exclusión, producidas por actores económicos y financieros sin escrúpulos, carentes de sentido humanitario y de responsabilidad social.

El año pasado, además, se añadió otra plaga que produjo ulteriormente más pobres: la pandemia. Esta sigue tocando a las puertas de millones de personas y, cuando no trae consigo el sufrimiento y la muerte, es de todas maneras portadora de pobreza. Los pobres han aumentado desproporcionadamente y, por desgracia, seguirán aumentando en los próximos meses. Algunos países, a causa de la pandemia, están sufriendo gravísimas consecuencias, de modo que las personas más vulnerables están privadas de los bienes de primera necesidad. Las largas filas frente a los comedores para los pobres son el signo tangible de este deterioro. Una mirada atenta exige que se encuentren las soluciones más adecuadas para combatir el virus a nivel mundial, sin apuntar a intereses partidistas. En particular, es urgente dar respuestas concretas a quienes padecen el desempleo, que golpea dramáticamente a muchos padres de familia, mujeres y jóvenes. La solidaridad social y la generosidad de la que muchas personas son capaces, gracias a Dios, unidas a proyectos de promoción humana a largo plazo, están aportando y aportarán una contribución muy importante en esta coyuntura.

6. Sin embargo, permanece abierto el interrogante, que no es obvio en absoluto: ¿cómo es posible dar una solución tangible a los millones de pobres que a menudo sólo encuentran indiferencia, o incluso fastidio, como respuesta? ¿Qué camino de justicia es necesario recorrer para que se superen las desigualdades sociales y se restablezca la dig-

nidad humana, tantas veces pisoteada? Un estilo de vida individualista es cómplice en la generación de pobreza, y a menudo descarga sobre los pobres toda la responsabilidad de su condición. Sin embargo, la pobreza no es fruto del destino sino consecuencia del egoísmo. Por lo tanto, es decisivo dar vida a procesos de desarrollo en los que se valoren las capacidades de todos, para que la complementariedad de las competencias y la diversidad de las funciones den lugar a un recurso común de participación. Hay muchas pobrezaas de los “ricos” que podrían ser curadas por la riqueza de los “pobres”, ¡si sólo se encontraran y se conocieran! Ninguno es tan pobre que no pueda dar algo de sí mismo en la reciprocidad. Los pobres no pueden ser sólo los que reciben; hay que ponerlos en condiciones de poder dar, porque saben bien cómo corresponder. ¡Cuántos ejemplos de compartir están ante nuestros ojos! Los pobres nos enseñan a menudo la solidaridad y el compartir. Es cierto, son personas a las que les falta algo, frecuentemente les falta mucho e incluso lo necesario, pero no les falta todo, porque conservan la dignidad de hijos de Dios que nada ni nadie les puede quitar.

7. Por eso se requiere un enfoque diferente de la pobreza. Es un reto que los gobiernos y las instituciones mundiales deben afrontar con un modelo social previsor, capaz de responder a las nuevas formas de pobreza que afectan al mundo y que marcarán las próximas décadas de forma decisiva. Si se margina a los pobres, como si fueran los culpables de su condición, entonces el concepto mismo de democracia se pone en crisis y toda política social se vuelve un fracaso. Con gran humildad deberíamos confesar que en lo referente a los pobres somos a menudo incompetentes. Se habla de ellos en abstracto, nos detenemos en las estadísticas y se piensa en provocar conmoción con algún documental. La pobreza, por el contrario, debería suscitar una planificación creativa, que permita aumentar la libertad efectiva para poder realizar la existencia con las capacidades propias de cada persona. Pensar que la libertad se concede e incrementa por la posesión de dinero es una ilusión de la que hay que alejarse. Servir eficazmente a los pobres impulsa a la acción y permite encontrar los medios más adecuados para levantar y promover a esta parte de la humanidad, demasiadas veces anónima y sin voz, pero que tiene impresa en sí el rostro del Salvador que pide ayuda.

8. «A los pobres los tienen siempre con ustedes» (*Mt* 14,7). Es una invitación a no perder nunca de vista la oportunidad que se ofrece de hacer el bien. En el fondo se puede entrever el antiguo mandato bíblico: «Si hubiese un hermano pobre entre los tuyos, no seas inhumano ni le niegues tu ayuda a tu hermano el pobre. Por el contrario, tiéndele la mano y préstale lo que necesite, lo que le falte. [...] Le prestarás, y no de mala gana, porque por eso el Señor, tu Dios, te bendecirá en todo lo que hagas y emprendas. Ya que no faltarán pobres en la tierra» (*Dt* 15.7-8.10-11). El apóstol Pablo se sitúa en la misma línea cuando exhorta a los cristianos de sus comunidades a socorrer a los pobres de la primera comunidad de Jerusalén y a hacerlo «no de mala gana ni por obligación,

porque Dios ama a quien da con alegría» (2 Co 9,7). No se trata de aliviar nuestra conciencia dando alguna limosna, sino más bien de contrastar la cultura de la indiferencia y la injusticia con la que tratamos a los pobres.

En este contexto también es bueno recordar las palabras de san Juan Crisóstomo: «El que es generoso no debe pedir cuentas de la conducta, sino sólo mejorar la condición de pobreza y satisfacer la necesidad. El pobre sólo tiene una defensa: su pobreza y la condición de necesidad en la que se encuentra. No le pidas nada más; pero, aunque fuese el hombre más malvado del mundo, si le falta el alimento necesario, librémosle del hambre. [...] El hombre misericordioso es un puerto para quien está en necesidad: el puerto acoge y libera del peligro a todos los naufragos; sean ellos malvados, buenos, o sean como sean aquellos que se encuentren en peligro, el puerto los protege dentro de su bahía. Por tanto, también tú, cuando veas en tierra a un hombre que ha sufrido el naufragio de la pobreza, no juzgues, no pidas cuentas de su conducta, sino libéralo de la desgracia» (*Discursos sobre el pobre Lázaro*, II, 5).

9. Es decisivo que se aumente la sensibilidad para comprender las necesidades de los pobres, en continuo cambio como lo son las condiciones de vida. De hecho, hoy en día, en las zonas económicamente más desarrolladas del mundo, se está menos dispuestos que en el pasado a enfrentarse a la pobreza. El estado de relativo bienestar al que se está acostumbrados hace más difícil aceptar sacrificios y privaciones. Se es capaz de todo, con tal de no perder lo que ha sido fruto de una conquista fácil. Así, se cae en formas de rencor, de nerviosismo espasmódico, de reivindicaciones que llevan al miedo, a la angustia y, en algunos casos, a la violencia. Este no ha de ser el criterio sobre el que se construya el futuro; sin embargo, estas también son formas de pobreza de las que no se puede apartar la mirada. Debemos estar abiertos a leer los signos de los tiempos que expresan nuevas modalidades de cómo ser evangelizadores en el mundo contemporáneo. La ayuda inmediata para satisfacer las necesidades de los pobres no debe impedirnos ser previsores a la hora de poner en práctica nuevos signos del amor y de la caridad cristiana como respuesta a las nuevas formas de pobreza que experimenta la humanidad de hoy.

Deseo que la *Jornada Mundial de los Pobres*, que llega a su quinta edición, arraigue cada vez más en nuestras Iglesias locales y se abra a un movimiento de evangelización que en primera instancia salga al encuentro de los pobres, allí donde estén. No podemos esperar a que llamen a nuestra puerta, es urgente que vayamos nosotros a encontrarlos en sus casas, en los hospitales y en las residencias asistenciales, en las calles y en los rincones oscuros donde a veces se esconden, en los centros de refugio y acogida... Es importante entender cómo se sienten, qué perciben y qué deseos tienen en el corazón. Hagamos nuestras las apremiantes palabras de don Primo Mazzolari: «Quisiera pedirles que no me pregunten si hay pobres, quiénes son y cuántos son, porque temo que tales preguntas representen una distracción o el pretexto para apartarse de una indicación

precisa de la conciencia y del corazón. [...] Nunca he contado a los pobres, porque no se pueden contar: a los pobres se les abraza, no se les cuenta» («*Adesso*» n. 7 – 15 abril 1949). Los pobres están entre nosotros. Qué evangélico sería si pudiéramos decir con toda verdad: también nosotros somos pobres, porque sólo así lograremos reconocerlos realmente y hacerlos parte de nuestra vida e instrumentos de salvación.

*Roma, San Juan de Letrán, 13 de junio de 2021,
Memoria litúrgica de san Antonio de Padua.*

Francisco

Iglesia Archidiecésana
de Barcelona

Organitza:

Església Arxidiocesana
de Barcelona

PLA PASTORAL DIOCESÀ

De pobres, en tenim
sempre amb nosaltres
2021